

ПАРТНЕРСТВО МІЖ ГРОМАДСЬКІСТЮ ТА ПОЛІЦІЄЮ ЯК ПРИНЦИП СОЦІОКУЛЬТУРНОГО РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

НОВІЧЕНКО Андрій - доктор філософії, докторант Харківського національного університету внутрішніх справ

DOI 10.32782/LAW.UA.2021.3.3

В Україні почастишали випадки прояву агресії і непокори до поліції з боку окремих представників населення. Одна з причин цього вбачається понижений рівень довіри суспільства до правоохоронних органів, ізолюваності останніх від потреб людей. Традиційна модель роботи правоохоронних органів, яка будується на жорсткому підпорядкуванні, вказівках «зверху» і не включає механізми врахування інтересів спільнот, виявляється не в змозі забезпечити безпеку на належному рівні.

Проте, як показують дані криміногенної обстановки у державі, поліція не має ресурсів, достатніх для того, щоб своїми силами впоратися з вирішенням проблем, і потребує підтримки інших громадських структур та всього громадянського суспільства.

Сучасна концепція правоохоронної діяльності має будуватись на активному залученні представників суспільства в процеси виявлення проблем та безпосереднього їх вирішення. Таке активне залучення громадськості до діяльності правоохоронних органів має свій вираз у партнерстві між цими суб'єктами, яких об'єднує спільна мета: підвищення рівня протидії кримінальним правопорушенням та забезпечення охорони правопорядку.

Ключові слова: Національна поліція, партнерство, взаємовідносини, громадськість, правопорушення, протидія.

Постановка проблеми

Проведення реформування правоохоронної діяльності в Україні відбувається шляхом інтеграції та модернізації європей-

ських стандартів, що, насамперед, зосереджується на впровадженні такої європейської форми взаємодії, як партнерство між суспільством та поліцією.

На законодавчому рівні партнерство врегульоване Законом України «Про Національну поліцію» та Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» у відповідності з європейськими стандартами. Але фактично таке партнерство не діє на території України, це відбувається в силу менталітету народу, низькому рівні довіри до поліції, неготовності поліції до партнерства з населенням, нерозуміння форм виразу партнерства як з боку громадськості, так і з боку правоохоронних органів, зниженому рівні матеріально-технічного оснащення, недостатньої підготовки кадрів поліції тощо.

Ця стаття присвячена саме дослідженню сутності та змісту партнерства, що виникає між суспільством та поліцією, та є запорукою підвищення рівня протидії кримінальним правопорушенням та забезпечення охорони громадської безпеки.

Стан дослідження проблеми

Питання взаємодії суспільства з громадськістю висвітлювалось у працях таких учених, як В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, О.І. Беспалова, О.В. Батанова, Ю.І. Римаренко, Є.М. Моїсєєв, В.І. Олефір, К.С. Бельский, В.І. Борденюк, М.В. Корнієнко, Н.Р. Нижник та інших. Ученими досить обширно було досліджено та проаналізова-

но питання щодо взаємодії органів виконавчої влади з громадськістю. Проте недостатньо дослідженим залишається питання, що стосуються взаємодії у формі виразу партнерства поліції з громадськістю, яка має за мету підвищення рівня протидії кримінальним правопорушенням та охорони правопорядку.

Мета дослідження полягає в дослідженні сутності та змісту партнерства між поліцією та громадянським суспільством.

Наукова новизна дослідження

Партнерство в аспекті принципу соціокультурного реформування правоохоронної діяльності по відношенню взаємодії зі суспільством до теперішнього часу не було достатньо досліджено. Здійснення правоохоронної діяльності із залученням громадськості це певний соціальний прояв, направлений на конкретну мету, а саме підвищення рівня протидії кримінальним правопорушенням та забезпечення охорони громадського порядку. А в кінцевому результаті і побудови демократичної, соціальної та правової держави.

Виклад основного матеріалу

Поняття «партнер» в Академічному тлумачному словнику трактується як той, хто разом із ким-небудь бере участь у грі, компаньйон, товариш у якій-небудь справі, у якому-небудь занятті [1]. Партнерство зовсім не передбачає повної рівності: для професійного партнерства характерно те, що старші за посадою партнери отримують більшу винагороду і вирішують більш складні питання і менше займаються поточною роботою, ніж молодші партнери. Внесок старших, керівних партнерів полягає в їх капіталі, досвіді і репутації. Вони можуть відігравати активну роль у функціонуванні підприємства або ж бути пасивними партнерами, які вкладають свої фінансові кошти, забезпечують репутацію і гарантії, у той час як інші учасники роблять основну частину роботи [2].

Партнерство створюється на основі договору, яким регулюються права та обов'язки партнерів, участь у загальних витратах, розподіл прибутку, розділ майна [3]. Неко-

мерційне партнерство - засноване на членстві некомерційної організації, засноване громадянами і (або) юридичними особами для сприяння її членам у реалізації цілей, пов'язаних з охороною здоров'я громадян, розвитком фізичної культури і спорту, задоволенням духовних та інших нематеріальних потреб громадян, захистом прав, законних інтересів громадян і організацій, вирішенням спорів і конфліктів, наданням юридичної допомоги та іншим досягненням суспільних благ [4].

Партнерство (від лат. part - частина) - один з підходів до переговорів, заснований на рівноправних взаєминах і реалізується шляхом спільного аналізу проблеми і знаходження рішення, які задовольняє всі сторони [5, с. 247].

Іншими словами, партнерство – це відповідні відносини, які виникають між конкретними суб'єктами (громадськість та правоохоронні органи), направлені на досягнення певної мети (протидія кримінальним правопорушенням та забезпечення охорони правопорядку). Основними рисами партнерства, з точки зору юридичного аспекту, виступають: конкретна ціль (кінцевий результат); відносини повинні бути взаємними, свого роду співпраця між громадськістю та правоохоронними органами.

На сьогодні Україна переживає кардинальну трансформацію та євроінтеграційні процеси, які спрямовані на реформування всіх сфер суспільної діяльності. Обсяг і значимість завдань, що стоять в умовах радикальних змін перед правоохоронною системою, вимагають інтеграції та взаємодії органів поліції з населенням з метою підвищення ефективності забезпечення правопорядку, захисту прав і свобод людини, законних інтересів суспільства і держави.

У нових історичних умовах склалися альтернативи, вирішення яких повинно змінити методи і форму організації взаємодії, що відповідають новизні умов і завдань демократизації. Відповідно до принципів, сформульованих у Законі «Про Національну поліцію», передбачалося відмовитися від методів, сформованих у радянський період, використання яких забезпечувало традиційне домінування поліції над громадяна-

ми. Сьогодні створені передумови для організації взаємодії співробітників поліції і населення у формі соціального партнерства. Такий підхід відповідає західноєвропейській моделі з її технологіями, має яскраво виражений соціальний характер.

Ефективний захист прав і свобод людини та громадянина – це пріоритетне завдання внутрішньої політики України як демократичної, правової, соціальної держави. Для України, у контексті європейської інтеграції, це стратегічне завдання, виконання якого вимагають західноєвропейські стандарти для впровадження у діяльність правоохоронних органів.

Станом на сьогодні поліція України практично функціонує в умовах Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами членами, з іншого боку» від 16 вересня 2014 року № 1678-VII, яка набула чинності 1 вересня 2017 року та відповідно до якої наша держава, серед іншого, взяла на себе зобов'язання побудувати систему діяльності правоохоронних органів на основі принципу поваги до прав людини та основоположних свобод [6].

Закон України «Про Національну поліцію» виступає фундаментальним правовим актом, який закріплює у ст. 11 наступні положення: діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб [7]. Закон України «Про участь громадян у охороні громадського порядку і державного кордону» закріплює положення, що громадяни України відповідно до Конституції України мають право створювати в установленому цим Законом порядку громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, Державній прикордонній службі України та органам виконавчої влади, а також поса-

довим особам у запобіганні та припиненні адміністративних і кримінальних правопорушень, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин [10].

Навіть після проведеної реформи системи правоохоронних органів, претензії до поліції з боку суспільства все ж залишаються. Реформа не повинна проводитися в односторонньому порядку, вона не може бути ізольованою від суспільства. Для досягнення взаємовигідної мети - підтримання правопорядку та підвищення рівня протидії кримінальним правопорушенням найбільш ефективним методом виступає необхідність двосторонньої реструктуризації і реорганізації практики взаємодії правоохоронної системи і суспільства.

Конституція України гарантує ефективне функціонування правової системи, яка забезпечує охорону прав і свобод населення. Цей процес здійснюється органами публічної влади в партнерстві з населенням і різними соціальними структурами. Основним органом публічної влади, покликаним забезпечувати можливість реалізації населенням своїх прав і свобод, виступає поліція, діяльність якої спрямовується Конституцією України та іншими законодавчими актами.

Поліцейська діяльність може мати найбільшу ефективність за умови підтримки і довіри населення, при формуванні соціальних партнерських відносин. Ч. 3 ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» передбачає рівень довіри населення до поліції як основний критерій оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції [7]. Вдосконалення взаємодії між поліцією і населенням у сфері забезпечення захисту прав і свобод громадян виступає пріоритетним напрямком відображення діяльності в розвинених країнах. При цьому слід відзначити таку закономірність: з одного боку, для створення системи конструктивного соціального партнерства необхідна довіра громадян до соціального інституту поліції, з іншого ж - саме таке соціальне партнерство, допомагаючи забезпечити безпечне соціаль-

не середовище, виступає стимулом зростання довіри громадян до поліції.

Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) як своє основне завдання визначає побудову такої системи взаємовідносин суспільства і поліції, у рамках якої всі державні і поліцейські структури активно співпрацюють для досягнення правопорядку і громадського спокою, спільно попереджають і розкривають злочини і сприяють зниженню в суспільстві рівня страху перед злочинністю, соціально - побутовими конфліктами і можливістю отримання тілесних ушкоджень [8].

Як основну передумову партнерства населення і поліції можна виділити необхідність підвищення рівня залучення суспільства в діяльність по забезпеченню громадського порядку та громадської безпеки [9, с. 267]. Партнерська модель взаємовідносин поліції і суспільства у своїй основі спирається на якість довіри громадян до поліції. Поліція ж, здійснюючи свою правоохоронну діяльність, співпрацює з інститутами громадянського суспільства.

Таким чином, партнерство – це вид громадських відносин між великими соціальними групами, між державою, структурами громадянського суспільства, підприємницьким співтовариством для досягнення певних цілей. Механізми соціального партнерства допомагають у вирішенні управлінських проблем різних сфер соціального життя суспільства шляхом досягнення згоди в інтересах різних сторін соціальної взаємодії.

Зважаючи на зростаючий інтерес до цього явища та на його актуальність з огляду на наявність ряду проблем у спільній взаємодії соціальних структур у сфері протидії кримінальним правопорушенням, слід зазначити, що соціальне партнерство в правоохоронній сфері все ще недостатньо вивчено. Усе ще мають місце фактори, коли в рамках правоохоронних структур відносини носять характер суперництва, найчастіше супроводжуються конфліктами; структури громадянського суспільства досі повністю не усвідомлюють, що потреба суспільства в безпеці є базовою, а джерелом небезпеки виступає, у першу чергу, злочинність; органи влади, суспільне управління та держава в цілому

не підготовлені ефективно здійснювати діяльність по координації соціального партнерства.

Запорукою успішного соціального партнерства виступає загальний базовий світогляд, який визначає бажаний рівень безпеки в суспільстві. Як умова взаємодії суб'єктів виступає законодавство, а також морально-етичні та культурні соціальні установки.

Взагалі соціальне партнерство можна визначити як вид суспільних відносин і специфічний за формами реалізації спосіб спільної діяльності правоохоронних органів та інших соціальних суб'єктів, які виступають як структури громадянського суспільства, бізнес-спільноти та муніципальних утворень з метою виявлення і вирішення проблем протидії кримінальним правопорушенням та забезпечення бажаного рівня безпеки суспільства від кримінальних загроз.

Для вивчення конкретних форм прояву соціального партнерства необхідно враховувати наявність певних ознак такого партнерства, зокрема:

- 1) за кількістю взаємодіючих суб'єктів: міжгрупове, багатостороннє, партнерство двох і більше соціальних суб'єктів;
- 2) у залежності від характеру ініціювання структур соціального партнерства: нормативно запропоноване, ініціативна взаємодія;
- 3) за однорідністю його учасників (у цьому випадку мова йде про соціальний статус, який може бути або рівним, або різним);
- 4) за кількістю реалізованих функцій: багатофункціональне або поліфункціональне;
- 5) у сфері права: тимчасове, безперервне, одноразове, періодично повторюється партнерство.

Висновки

Можна зробити висновок про те, що соціальне партнерство в правоохоронній сфері має важливе значення, так як сприяє успішній діяльності правоохоронних органів. Підвищуючи рівень залучення населення в систему взаємодії у сфері правоохоронної діяльності, органи правопорядку більш ефективно виконують свої функції, що в кін-

цевому підсумку призводить до формування більш безпечного середовища у суспільстві.

Поліція як специфічне відомство в структурі державних інститутів, в умовах реформування українського суспільства, покликана виступати ініціатором встановлення взаємодії з громадськістю. Тісна взаємодія з громадськими організаціями вимагає спільного визначення цілей і завдань, планування роботи, а головне - спільного контролю і аналізу досягнутих результатів.

Література

1. Академічний глумачний словник (1970–1980). URL:<http://sum.in.ua/s/vzajemodija> (дата звернення 06.08.2021).
2. Экономика. Толковый словарь. – М.: «ИНФРАМ», Издательство «Весь Мир». Дж. Блэк. Общая редакция: д.э.н. Осадчая И.М.. 2000.
3. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стродубцева Е.Б.. Современный экономический словарь. – 2-е изд., испр. М.: ИНФРА-М. 479 с.. 1999.
4. Большой юридический словарь.— М.: ИнфраМ. А. Я. Сухарев, В. Е. Крутских, А.Я. Сухарева. 2003.
5. Анцупов Анатолий Яковлевич. Словарь конфликтолога / А. Я. Анцупов, - А. И. Шипилов. - второй вид. - Москва [и др.]: Питер, 2006. - 527 с.
6. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011?find=1&text=%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%BE%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D1%96#w1_1 (08.08.2021).
7. Закон України «Про Національну поліцію». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379.
8. Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе. Наилучшая практика построения партнерства между поли-

цией и обществом. URL: <http://polis.osce.org> (дата обращения: 11.08.2021).

9. Щеголева Н.В. Полиция и общество: система и люди // Молодой ученый. 2013.- № 2. С. 267–269.

10. Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону». (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 40, ст.338).

PARTNERSHIP BETWEEN THE PUBLIC AND THE POLICE AS A PRINCIPLE OF SOCIO-CULTURAL REFORM OF LAW ENFORCEMENT

In Ukraine, cases of aggression and disobedience to the police by certain members of the population have become more frequent. One of the reasons for this is the low level of public confidence in law enforcement agencies, the isolation of the latter from people's needs. The traditional model of law enforcement, which is based on strict compliance with "top-down" instructions and does not include mechanisms to take into account the interests of communities, is unable to ensure security at the appropriate level.

However, as the data on the criminogenic situation in the country show, the police do not have sufficient resources to deal with the problems on their own, and need the support of other civil society structures and civil society as a whole.

The modern concept of law enforcement should be based on the active involvement of society in the process of identifying problems and solving them directly. Such active involvement of the public in the activities of law enforcement agencies is expressed in the partnership between these entities, which are united by a common goal: to increase the level of counteraction to criminal offenses and to ensure law and order.

Keywords: *National police, partnership, relations, public, offenses, counteraction.*